

R A C H E L

INAQUE

C U S K

PREKLAD
KAMILA LAUDOVÁ

O B R Y S

Rachel Cusk

Obrys

Ďakujeme vám, že ste si kúpili túto knižku,
lebo dobré príbehy žijú vtedy, keď ich čítame.
Kniha, ktorú držíte v rukách, vyšla aj
vďaka nášmu spojeniu s 582, s. r. o.

582

Rachel Cusk

OUTLINE

COPYRIGHT © 2014, Rachel Cusk

All rights reserved.

TRANSLATION © Kamila Laudová 2020

COPYEDITING Martina Kubealaková, Jana Šulková

COVER © Barbora Šajgalíková

COVER PHOTO © Ester Šabíková

SLOVAK EDITION © Inaque 2020

ISBN 978-80-8207-062-3

ISBN E-BOOK 978-80-8207-063-0

Rachel Cusk
OBRYN

INAQUE

I

Pred odletom ma na obed v londýnskom klube pozval miliardár s povestou štedrého mecenáša. S košeľou rozopnutou pod krkom rozprával o vývoji nového softvéru, vďaka ktorému by podniky vedeli vopred identifikovať zamestnancov, ktorí by ich v budúcnosti mohli vykradnúť či podvieť. Pôvodne sme sa mali baviť o literárnom časopise, ktorý plánoval založiť: bohužiaľ, kým sme sa stihli k téme dostať, musela som ísť. Nástojil, že mi zaplatí taxík na letisko, čo mi prišlo vhod, keďže som meškala a mala som ťažkú batožinu.

Miliardár sa mi rozhodol vyrozprávať svoj život v hrubom obryse: začal opisom skromnej cesty, ktorá ho zjavne doviedla k výsledku v podobe uvoľneného, dobre zabezpečeného muža sediaceho oproti mne. Premýšľala som, či nechce byť spisovateľom a literárny časopis nie je len ochutnávkou pred hlavným chodom. Veľa ľudí sa chce stať spisovateľom: neexistuje dôvod domnievať sa, že peniaze nie sú spôsob, ako to dosiahnuť. Tento muž vďaka peniazom veľa získal a množstva vecí sa zbavil. Spomínal svoj program na odstránenie právnikov z osobného života ľudí. Pracoval aj na projekte pontónovej veternej farmy, dostatočne veľkej pre personál zodpovedný za jej obsluhu a údržbu: gigantická platforma by sa plavila ďaleko na mori, aby veľké turbíny nešpatili výhľad z pobrežia, kde

chcel projekt testovať a kde čírou náhodou vlastnil dom. Po nedeliach hrával pre radosť na bicie v rockovej kapele. Čakal jedenáste dieťa, čo nebolo až také zlé, ako by sa mohlo zdať, keďže si s manželkou adoptovali štvorčatá z Guatemaly. Bolo ťažké vnímať všetko, čo mi hovoril. Čašníčky stále nosili na stôl: ustrice, omáčky, špeciálne vína. Rýchlo strácal pozornosť ako dieťa, ktoré dostalo priveľa vianočných darčiekov. Ale keď ma posadil do taxíka, zaželel mi šťastnú cestu do Atén, hoci som si nespomínala, že by som mu hovorila, kam mám namierené.

Na odletovej dráhe letiska Heathrow potichu čakalo na palube na vzlietnutie veľmi veľa ľudí. Letuška stála v uličke a predvádzala svoje rekvizity, kým z reproduktorov zneli nahraté bezpečnostné upozornenia. Sedeli sme pripútaní na sedadlách ako tiché zhromaždenie a počúvali sme ich ako liturgiu v kostole. Ukázala nám plávajúcu vestu s píštalokou, únikové východy, kyslíkovú masku visiacu na priezvitných hadičkách. Vysvetlila nám, že čelíme možnosti smrti a katastrofy, tak ako kňaz vysvetľuje farníkom podrobnosti o očistci a pekle; nikto sa nezdvihol a neutiekol, kým bol ešte čas. Namiesto toho sme pozorne alebo – duchom neprítomní – na pol ucha počúvali, akoby nás spojenie formálnosti s tragickým koncom znecitlivelo. Keď nahratý hlas prešiel k časti o kyslíkových maskách, vládlo absolútne ticho: nikto neprotestoval, nikto sa nepostavil a nenamietal proti príkazom postarať sa najskôr o seba a až potom o iných. Napriek tomu som si nebola celkom istá, že je to tak.

Z jednej strany pri mne sedel rozkročený tmavý chlapec a tučnými prstami prechádzal po obrazovke hernej konzoly. Z druhej nízky opálený muž v svetlom ľanovom obleku s prešedivenými vlasmi. Nad dráhou visel ťažký vzduch letného popoludnia; malé letiskové vozidlá sa voľne premávali po asfalte, kĺzali a otáčali sa ako hračky, za nimi sa

trblietala dráha ako strieborná rieka uprostred monotónnej krajiny. Lietadlo sa pohlo, napredovalo tak sťažka, až sa zdalo, že krajina za okienkom sa vôbec nehýbe, pomaličky sa posúvala, potom sa začala miháť čoraz rýchlejšie, až kým neprišiel pocit namáhavého, neistého vzlietnutia, keď sa kolesá odlepili od zeme. V nasledujúcom momente sa to zdalo absolútne nemožné. Ale potom sa to stalo.

Muž sediaci vpravo sa ku mne obrátil a opýtal sa, čo ma privádza do Atén. Povedala som, že tam idem pracovne.

„Dúfam, že ste sa ubytovali niekde pri mori,“ dodal. „V meste bude horúco.“

Obávam sa, že asi nie, priznala som a on zdvihol sivé obočie, ktoré mu nečakane chaoticky a nahrubo vyrastalo z čela ako trsy trávy z kamenitej zeme. Táto excentricnosť ma prinútila odpovedať. Nečakané niekedy pôsobí ako vnuknutie osudu.

„Horúčavy prišli tento rok veľmi skoro,“ hovoril. „Zvyčajne sa to dá zvládnuť ešte aj oveľa neskôr. Býva to dosť nepríjemné, ak na to nie ste zvyknutá.“

V trasúcom sa lietadle sa zrazu rozsvietili svetlá, ozvalo sa otváranie a buchnutie dvier a príšerné rinčanie; ľudia sa začali hýbať, rozprávať a vstávať. Z reproduktorov sa ozýval mužský hlas; do priestoru sa zniesla vôňa kávy a jedla; letušky profesionálne prechádzali hore-dolu úzkou uličkou s kobercom a ich nylonové pančuchy pri každom kroku šušťali. Sused mi povedal, že túto cestu zvykne absolvovať raz či dvakrát mesačne. Kedysi mal byť v Londýne, vo štvrti Mayfair, „ale dnes,“ vysvetľoval s pragmatickým výrazom na tvári, „radšej bývam v Dorchestri“.

Vyjadroval sa v sofistikovanej formálnej angličtine, ktorá nepôsobila úplne prirodzene, akoby ju naňho v istom momente starostlivo naniesli štetcom ako farbu. Opýtala som sa ho, odkiaľ je.

„Keď som mal sedem rokov, poslali ma do anglickej in-

ternátnej školy,“ odvetil. „Dá sa povedať, že mám anglické maniere a grécke srdce. Ale ako sa zdá,“ dodal, „horšie by to bolo naopak.“

Jeho rodičia boli Gréci, pokračoval, ale v istom momente presunuli celú domácnosť so štyrmi synmi, svojimi rodičmi a rôznymi strýkami a tetami do Londýna a k životu začali pristupovať ako príslušníci anglickej vyššej vrstvy, chlapcov poslali do rôznych škôl a doma sa stretávali s dobrou spoločnosťou, zbierali kontakty na aristokratov, politikov a kapitánov priemyslu. V odpovedi na otázku, ako sa do cudzieho prostredia dostali, pokrčil plecami.

„Peniaze sú samostatnou krajinou,“ vysvetľoval. „Rodičia boli lodiari, ich rodinný podnik bol medzinárodný napriek tomu, že odjakživa bývali na malom ostrove, kde sa obaja narodili, o ktorom ste určite nikdy nepočuli, hoci je odľahlý od známych turistických destinácií.“

Prilahlý, opravila som ho. Mám pocit, že ste mysleli, že je blízko.

„Prepáčte, samozrejme, chcel som povedať prilahlý.“

Ale ako všetci bohatí ľudia, pokračoval, jeho rodičia pretrhli putá a presunuli sa do bezhraničnej sféry solventných a vplyvných. Samozrejme, kým boli deti malé, veľkú vilu na ostrove používali ako základňu; ale keď prišiel čas poslať synov do školy, presťahovali sa do Anglicka, kde mali veľa kontaktov vrátane takých, povedal s istou dávkou hrdosti v hlase, ktoré ich doviedli aspoň na perifériu Buckinghamského paláca.

Pochádzal z poprednej ostrovnej rodiny: manželstvo jeho rodičov nielenže spojilo dve vetvy miestnej aristokracie, ale skonsolidovalo dve lodiarske spoločnosti. Na ostrove však vládla nezvyčajná kultúra, keďže sa presadzoval matriarchát. Autoritou boli ženy, nie muži; majetok sa nededil z otca na syna, ale z matky na dcéru. U nich doma to spôsobovalo napätie, pokračoval môj sused, pretože sa

líšili od anglických rodín. Už len to, že sa narodil ako chlapec, bolo sklamanie; k nemu, ktorý bol posledným v rade takýchto sklamaní, sa správali obzvlášť nejednoznačne, akoby jeho matka chcela veriť, že je vlastne dievča. Nechala mu narásť dlhé kučery; obliekali ho do šiat a oslovovali dievčenským menom, ktoré jeho rodičia vybrali v túžobnom očakávaní dedičky. Môj sused mi vysvetlil, že spoločenské usporiadanie malo korene v dávnej minulosti. Ostrovné hospodárstvo bolo od počiatku závislé od lovu hubiek z morského dna a mladí muži sa naučili ponárať sa na otvorenom mori. Šlo však o nebezpečné povolanie a lovci umierali veľmi mladí. Ženy, ktoré niekoľkokrát ovdoveli, ovládli finančné záležitosti a túto kontrolu po nich neskôr dedili dcéry.

„Ťažko si predstaviť svet, v akom žili moji rodičia,“ opísoval ďalej. „V istom smere to bolo príjemné, v inom veľmi drsné. Rodičom sa napríklad narodilo piate dieťa, tiež syn, ktorého mozog sa poškodil pri pôrode, a pri sťahovaní domácnosti dieťa jednoducho nechali na ostrove v starostlivosti ošetrovateliek, ktorých kvalifikáciu podľa mňa v tom čase a na diaľku nikto neskúmal.“

Stále tam žil, starnúci muž s myslou dieťaťa, ktoré, samozrejme, nie je schopné poskytnúť svoju verziu príbehu. Môj sused s bratmi zatiaľ vstúpil do chladných vôd anglického súkromného školstva, kde sa učil premýšľať a rozprávať ako anglickí chlapci. Uľavilo sa mu, keď mu ostrihali kučery a prvýkrát v živote zažil krutosť a spolu s ňou zakúsil aj iné podoby nešťastia: osamelosť, smútok za domovom, za otcom a matkou. Natiahol sa do vrečka na saku, vytiahol čiernu peňaženku z mäkkej kože a vyzbral z nej čiernobielu fotku svojich rodičov: strnulý muž v akomsi redingote zapnutom až pod krk s vlasmi rozdelenými cestičkou vyzeral pre hrubé rovné obočie a dlhé uhľovo čierne zakrútené fúzy výnimočne neúprosne; vedľa

neho stála žena bez úsmevu na okrúhlejšej, tvrdej a nepreniknuteľnej tvári. Fotografia pochádzala z tridsiatych rokov 20. storočia, hovoril môj sused, spravili ju predtým, ako sa narodil. Manželstvo bolo už vtedy nešťastné, hoci otcova neúprosnosť a matkina neoblomnosť neboli len kozmetické. Ich egá sa stretli v príšernom boji, z ktorého ani jeden nikdy nevyšiel víťazne; až na krátku chvíľu, keď umreli. Ale to je príbeh na inokedy, povedal a pousmial sa.

Letuška zatiaľ pomaly prechádzala uličkou s kovovým vozíkom, z ktorého vyberala plastové podnosy s jedlom a pitím. Teraz už stála pri našom rade: jeden z bielych podnosov som ponúkla chlapcovi po mojej ľavici, ktorý mlčky zdvihol hernú konzolu oboma rukami, aby som mu jedlo mohla položiť na vyklápací stolík. Spolu so susedom po pravej strane sme si vyklopili stolíky, aby nám letuška mohla naliať čaj do bielych plastových šálok, ktoré sme dostali spolu s podnosom. Začal mi klásť otázky, akoby si spomenul, že sa to tak má, a ja som rozmyšľala, čo alebo kto ho naučil niečo, čo sa mnohí nikdy nenaučia. Povedala som mu, že žijem v Londýne, kam som sa len nedávno presťahovala z domu na vidieku, kde som tri roky bývala sama s deťmi a predtým sedem rokov s ich otcom. Inými slovami to bolo naše rodinné hniezdo a ja som pozorovala, ako sa stalo hrobom niečoho, čo sa mi už nezdalo byť ani realitou, ani ilúziou.

Mlčky sme vypili čaj a zjedli mäkké keksíky, ktoré k nemu podávali. Za oknami sa ťahal fialkastý súmrak. Motory hučali. Aj na palube bola tma, pretínali ju iba lúče z lampičiek nad sedadlami. Bolo ťažké skúmať susedovu tvár, ale v pološere sa zmenila na kopcovitú krajinu s údoliami, z ktorej vyrastal úžasný kosák jeho nosa a vrhal tieň na obe strany, až som mu takmer nevidela do očí. Mal veľké ústa s tenkými, pootvorenými perami; často sa dotýkal dlhšej a mäsitej priehlbinky medzi vrchnou perou a nosom,

takže aj keď sa usmial, skrýval si zuby. Odpovedala som mu, že netuším, z akých dôvodov sa moje manželstvo skončilo: manželstvo je okrem iného aj viera a príbeh, ktoré sa prejavujú v dostatočne konkrétnych veciach, ale prvotný impulz k jeho rozpadu je absolútnou záhadou. Nakoniec som za najskutočnejšiu považovala stratu domu, ktorý sa stal geografickým priestorom, odkiaľ veci zmizli, ale zároveň bol vo svojej konkrétnosti aj nádejou, že sa jedného dňa môžu vrátiť. Odstáňovať sa z domu znamenalo v istom zmysle vyhlásiť, že sme prestali čakať; na zvyčajnom čísle, na zvyčajnej adrese nás už nikto nenašiel. Vysvetlila som mu, že môj mladší syn má veľmi otravný zvyk odísť z dohodnutého miesta stretnutia, ak tam v dohodnutý čas nie ste. Vyberie sa vás hľadať a frustrovaný sa stratí. Nemohol som ťa nájsť! kričí potom ukrivdene. Ale jediná nádej, jediný spôsob, ako niečo nájsť, je zostať tam, kde ste, na dohodnutom mieste. Ide len o to, ako dlho vydržíte.

„Zdá sa mi, že moje prvé manželstvo,“ ozval sa môj sused po krátkej odmlke, „sa skončilo z toho najhlúpejšieho dôvodu. Keď som bol malý, zvykol som sa dívať na vozy so senom vracajúce sa z polí, boli také plné, až bolo divné, že sa neprevrátia. Hegali sa a desivo sa kývali zo strany na stranu, ale akoby zázrakom sa nikdy neprevrhli. A potom som zrazu videl prevrátený voz, seno sa vysypalo a kričiaci ľudia behali okolo. Spýtal som sa, čo sa stalo, a nejaký muž mi povedal, že narazili na výmoľ na ceste. Navždy som si to zapamätal,“ hovoril, „vyzeralo to neodvratne a zároveň hlúpo. A to isté sa mi stalo s prvou manželkou. Narazili sme na výmoľ na ceste a manželstvo sa skončilo.“

Teraz si uvedomoval, že mali šťastný vzťah, už nikdy potom nezažil harmonickejšie spolužitie. Manželku stretol ako tínedžer a rýchlo sa zasnúbili; nikdy sa nehádali až do momentu, keď na seba nakričali a všetko sa rozpadlo. Mali spolu dve deti a nazhromaždili dosť veľký majetok: obrov-

ský dom na predmestí Atén, byt v Londýne, nehnuteľnosť v Ženeve; chovali kone, chodili na lyžovačky a v Egejskom mori kotvila ich dvadsaťštyri metrov dlhá jachta. Stále boli dosť mladí na to, aby verili, že rast je exponenciálny, že život sa len rozširuje a vo svojej túžbe ničí všetky nádoby, ktoré by ho chceli obsiahnuť. Po hádke sa môj sused odmietal definitívne odsťahovať z domu a usadil sa na jachte. Bolo leto a jeho loď luxusná; mohol plávať, loviť ryby a prijímať priateľov. Niekoľko týždňov žil v stave čirej ilúzie, ktorá bola v skutočnosti otupením, aké zvyčajne nasleduje po úraze, kým sa dostaví bolesť, pomaly, ale isto si raziacu cestu cez hustú znečítlivejúcu hmlu. Počasie sa pokazilo, na jachte bola zima a nepohodlie. Na stretnutie si ho zavolať manželkin otec, mal sa vzdať akéhokoľvek nároku na spoločný majetok a on súhlasil. Domnieval sa, že si veľkorysosť môže dovoliť, že stratené peniaze znova zarobí. Mal tridsaťšesť rokov a v žilách stále cítil exponenciálny rast, život prelievajúci sa z nádoby, do ktorej bol naliaty. Všetko mohol mať znova s tým rozdielom, že teraz by si vybral sám, čo bude chcieť.

„Ale zistil som,“ dodal s prstom na vrchnej pere, „že je to ťažšie, ako sa zdá.“

Samozrejme, že nič z toho sa nestalo tak, ako si to predstavoval. Výmoľ na ceste nevykoľajil len jeho manželstvo, prinútil ho odbočiť na úplne inú cestu, ktorá bola len dlhou, bezcieľnou zachádzkou, kde nemal v skutočnosti čo hľadať, pričom niekedy mal ešte aj dnes pocit, že po nej ďalej kráča. Odev sa môže rozpadnúť pre jeden uvoľnený steh, a tak je ťažké spätne poskladať reťaz udalostí a dopátrať sa k prvotnému nedostatku. Napriek tomu bol jeho dospelý život práve takouto reťazou udalostí. Prvé manželstvo sa skončilo pred viac ako tridsiatimi rokmi a ako sa od tohto života vzdáľoval, zdal sa mu čoraz reálnejší. Ani nie tak reálnejší, hovoril – koniec koncov všetko, čo sa stalo potom,

bolo dostatočne reálne. Hľadal slovo autentický: jeho prvé manželstvo bolo autentické tak ako nič potom. Čím bol starší, tým viac preňho predstavovalo akýsi domov, miesto, kde sa túžil vrátiť. Ale keď si naň úprimne spomenul a ešte viac, keď sa rozprával so svojou prvou manželkou – čo dnes robil už len zriedka –, vrátili sa mu staré dusivé pocity. Napriek tomu sa mu zdalo, že vtedy žil takmer nevedome, že bol ponorený v bytí, pohltенý životom tak, ako nás dokáže pohltiť kniha, keď veríme jej deju a prežívame všetko naplno prostredníctvom jej postáv a spolu s nimi. Odvtedy sa mu už nikdy nepodarilo nechať sa pohltiť, už nikdy nebol schopný tak uveriť. Možno práve strata viery bola dôvodom jeho nostalgickej túžby za starým životom. V každom prípade spolu s manželkou vytvorili niečo, čo rástlo, spoločne rozkvitli vo svojom bytí a majetku; život ich za to miloval, ponúkal im plnosť, a práve to – čo zistil až dnes – mu dodalo sebavedomie všetko to zničiť, navyše to zničiť výnimočne ľahkovážne, pretože sa domnieval, že ho v budúcnosti čaká ešte oveľa viac.

Oveľa viac čoho? opýtala som sa.

„Viac – života,“ odpovedal a roztrhol ruky, akoby niečo prijímal. „A viac vášne,“ dodal po chvíli. „Chcel som viac vášne.“

Fotku rodičov vložil späť do peňaženky. Za oknami už bola tma. Ľudia na palube čítali, spali, rozprávali sa. Uličkou sa prechádzal muž v širokých šortkách a hojdal na pleci bábätko. Lietadlo pôsobilo pokojne, takmer nehybne; medzi vonkajškom a vnútrom bol minimálny kontakt, takmer žiadne trenie, až bolo ťažké uveriť, že sa vôbec hýbeme. V elektrickom svetle s úplnou tmou za oknami cestujúci vyzerali ako skutoční ľudia z mäsa a kostí; črty každého z nich boli také surové, také anonymné, také nekonečné. Vždy, keď okolo mňa prešiel muž s dojčaťom, videla som sieť záhybov na jeho šortkách, pehavé ruky po-

kryté hrubým ryšavkastým porastom, bledú prevísajúcu pokožku na páse, kde sa mu vytiahlo tričko, ako aj hebké vráskavé chodidlo bábätka, ktoré držal na pleci, jeho krehkú hlavičku s prvými prameňmi vlasov.

Môj sused sa ku mne znova obrátil a spýtal sa, aká práca ma privádza do Atén. Druhýkrát som v otázke pocítila vedomé úsilie, akoby sa naučil zachytiť predmety, ktoré mu vypadávajú z rúk. Spomenula som si, že keď boli moji synovia malí, naschvál zhadzovali veci z vysokej stoličky, aby sa mohli dívať, ako padajú na zem. Zabávalo ich to rovnako, ako neznášali pohľad na následky svojho činu. Dívali sa na zem, na nahryznutú sušienku alebo plastovú loptičku, a začínalo ich hnevať, že predmety k nim nevyletia späť. Nakoniec sa rozplakali a zistili, že zhodená vec sa k nim vďaka plaču vráti. Vždy ma zarážalo, že ich prvou reakciou bolo akciu zopakovať: keď vec opäť držali v ruke, okamžite ju zhodili, naklonili sa a dívali sa, ako padá. Nezmiernilo to ani ich radosť, ani nepokoj. Čakala som, že v istom momente si uvedomia nezmyselnosť úzkosti a rozhodnú sa jej vyhnúť, ale nikdy k tomu nedošlo. Spomienka na utrpenie nijako neovplyvnila ich rozhodnutie: práve naopak, nútila ich opakovať to isté, keďže utrpenie bolo kúzlom, vďaka ktorému sa k nim predmet vrátil a poskytlo im potešenie z opätovného zhadzovania. Keby som prvýkrát vec nezdvihla, naučila by som ich asi niečo úplne iné, hoci som netušila, čo by to bolo.

Povedala som mu, že som spisovateľka a v Aténach mám pár dní učiť na letnom kurze kreatívneho písania. Seminár nazvali „Ako písať“ a pozvali veľa rôznych autorov a autoriek, takže predpokladám, že študentom budeme radiť dosť protichodne. Väčšina z nich boli Gréci, ale na účely kurzu mali písať po anglicky. Iní boli dosť skeptickí, ale ja som to nevnímala ako problém. Môžu písať v akomkoľvek jazyku: mne to bolo v zásade jedno. Dodala som, že ob-

medzenie niekedy vedie k jednoduchosti. Učenie bolo pre mňa len zdrojom príjmov, pokračovala som, ale v Aténach mám pár priateľov, s ktorými by som sa rada stretla, keď už tam budem.

Ste spisovateľka, povedal môj sused a naklonil hlavu s výrazom, ktorý naznačoval buď úctu k profesii, alebo úplnú ignoranciu všetkého, čo s ňou súvisí. Keď som si k nemu sadala, všimla som si, že číta ošúchaný výtláčok románu Wilbura Smitha: teraz mi vysvetľoval, že to nie je dobrá vzorka jeho čitateľského vkusu, hoci v prípade beletrie nemá vyhranené preferencie. Zaujímal sa o dokumentárne knihy, o fakty a ich interpretáciu a bol rád, že v tejto oblasti má vycibrený vkus. Dokázal spoznať dobrý štýl, jeho obľúbeným spisovateľom bol napríklad John Julius Norwich. No v oblasti beletrie mu chýbalo vzdelanie. Vytiahol knihu Wilbura Smitha z vrecka na sedadle pred sebou a strčil si ju do diplomatky pri nohách, aby sme ju nemali na očiach, akoby sa k nej nechcel priznať alebo mal dojem, že snáď zabudnem, že som ju videla. Ale literatúra ako snobstvo či definícia samého seba ma už nezaujímal – netúžila som dokazovať, že jedna kniha je lepšia ako druhá: vlastne, ak som čítala niečo, čo ma nadchlo, vôbec som nemala chuť to spomínať. Nezdalo sa mi, že to, čo som osobne považovala za pravdivé, nejako súvisí s presvedčaním iných. Už som nechcela nikoho o ničom presvedčať.

„Moja druhá manželka neprečítala ani jednu knihu za celý svoj život,“ povedal teraz môj sused.

Nemala ani poňatie o základoch histórie a geografie, pokračoval, a v spoločnosti zvykla úplne bez hanby trúsiť tie najtrápnejšie poznámky. Práve naopak, vedelo ju rozzúriť, keď ľudia rozprávali o niečom, čo nepoznala: napríklad, keď ich prišiel navštíviť priateľ z Venezuely, odmietla uveriť, že taká krajina existuje, pretože o nej nikdy nepočula. Bola Angličanka, navyše taká výnimočne krásna, že bolo

ťažké nepripísať jej aj vnútornú rafinovanosť; hoci vedela prekvapiť, nebola príjemnou ženou. Často k nim pozýval jej rodičov, akoby prostredníctvom ich pozorovania dokázal rozlúštiť tajomstvo ich dcéry. Prišli na ostrov a vo vile jeho predkov trávili celé týždne. V živote nestretol takých nemastných-neslaných a nešpecifických ľudí: na akýkoľvek z jeho podnetov reagovali asi ako párik foteliiek. Nakoniec si ich veľmi obľúbil presne tak, ako si človek obľúbi fotelku; najmä otca, ktorého bezbrehá zdržanlivosť siahala do takého extrému, až môj sused usúdil, že svokor utrpel psychickú traumu. Dojímal ho pohľad na človeka takého zraneného životom. V mladosti by si ho ani nevšimol a už vôbec by sa nezamýšľal nad príčinou jeho mlčanlivosti, ale takto si prostredníctvom svokrovho utrpenia uvedomil svoje vlastné. Znie to triviálne, ale vďaka tomuto poznaniu sa mu život takpovediac otočil naruby: príbeh jeho neochvejnej vôle mu z obrátenej perspektívy zrazu pripadal ako morálna cesta. Otočil sa tak, ako sa otáčajú horolezci, a pozrel sa z kopca nadol, preskúmal chodník, ktorým kráčal, a už ho nepohlcovala túžba po stúpaní.

Kedysi dávno – tak dávno, že už zabudol autorovo meno – čítal príznačnú pasáž v poviedke o mužovi, ktorý sa snaží preložiť inú poviedku od oveľa slávnejšieho autora. V pasáži, ktorú si môj sused dodnes pamätal, prekladateľ hovoril, že veta sa do sveta nenarodí ani dobrá, ani zlá a aby sme prišli na jej charakter, treba ju pokusne veľmi jemne upravovať, čo je intuitívny proces, ktorý zabíja zveličovanie či hrubá sila. Pasáž sa týkala pisateľského umenia, ale keď sa môj sused v strednom veku poobzeral okolo seba, začal si uvedomovať, že sa vzťahuje aj na umenie žitia. Všade, kam sa pozrel, videl ľudí akoby zničených extrémnosťou vlastnej skúsenosti a jeho noví svokrovci boli exemplárny prípad. V každom prípade však bolo zrejmé, že ich dcéra ho považovala za oveľa bohatšieho muža: zlákala ju

nešťastná jachta, na ktorú sa ako na posledný kus majetku utiahol ako utečenec z manželstva. Potrpela si na luxus, a tak začal pracovať ako nikdy predtým, zaslepene a horúčkovo sa hnal zo stretnutia na stretnutie, prestupoval z lietadla na lietadlo, rokoval o zmluvách a uzatváral dohody, čoraz viac riskoval, aby jej poskytol bohatstvo, ktoré považovala za samozrejmé. V skutočnosti vytváral ilúziu: nech sa snažil akokoľvek, nikdy nedokázal preklenúť priepasť medzi zdaním a realitou. Postupne ho táto priepasť, rozdiel medzi skutočnosťou a jeho predstavami o nej, začala zožírať. Cítil som prázdnotu, pokračoval, akoby som až dovtedy žil z rezerv, ktoré som si nazhromaždil a ktoré sa mi postupne minuli.

A vtedy ho naplno zasiahla úprimnosť povahy prvej manželky, ich zdravý, prosperujúci rodinný život a hĺbka ich spoločnej minulosti. Jeho prvá žena sa po nešťastnom období znova vydala: po rozvode sa stala vášnivou lyžiar-kou, vždy, keď mohla, odcestovala do severnej Európy a do hôr a zakrátko mu oznámila, že sa vydala za inštruktora z Lechu, ktorý jej vraj vrátil sebadôveru. A ich manželstvo, priznal môj sused, trvá dodnes. Ale v tom čase si uvedomil, že spravil chybu, a snažil sa obnoviť kontakt so svojou prvou manželkou, hoci sa jej o svojich zámeroch nezmiemil. Ich dve deti, chlapec a dievča, boli ešte malé: bolo preto logické, že sa naďalej stretávali. Matne si spomínal, že v období po rozchode sa s ním vždy snažila skontaktovať ona; tiež si pamätal, ako sa vyhýbal jej telefonátom, keďže všetku svoju pozornosť zameriaval na ženu, ktorá sa stala jeho druhou manželkou. Nebol dostupný, odišiel do nového sveta, v ktorom jeho prvá žena takmer nikdy neexistovala, v ktorom sa zmenila na smiešnu postavu z kartónu, ktorá sa správala – ako presviedčal seba aj ostatných – ako šialená. Ale potom ju nedokázal zastihnúť on: spúšťala sa po chladných bielych úbočiach v Arlbergu, kde pre ňu ne-